

Geestelijke wreedheid

DOOR DR. J. A. M. MEERLOO*

In de laatste jaren heeft men in de Verenigde Staten steeds meer aandacht geschonken aan het „battered child syndrome”, de gevolgen van talloze en herhaalde fysieke mishandelingen waaronder kleine kinderen leden. Verschillende staten namen wetten aan om voor dit syndroom een medische meldingsplicht in te voeren, zodat de ouders der kinderen door de autoriteiten ter verantwoording geroepen kunnen worden. In dit artikel wil ik de aandacht vragen niet voor de strafbare fysieke wreedheid van de ouders maar voor een subtieler, geestelijke wreedheid en rauwe onwellevendheid jegens kinderen en ouderen, die tot allerlei medische en sociale consequenties kan leiden. Als gevolg van de geestelijke besmetting door de moderne communicatiemiddelen zoals radio en televisie, heeft een bittere, kankerende toon ons snel te pakken.

Een van mijn prille ervaringen van geestelijke wreedheid in de medische praktijk was het gadeslaan hoe een collega, die ik hoog achtte om zijn medische kennis, zijn patiënten de angst om het hart deed slaan door hun de afschuwelijkste diagnoses voor te spiegelen. Toen hij later nog morfinisten van hen wilde maken, werd hij uit de praktijk gezet. Jaren daarna zag ik hem terug als een angstige, opgejaagde man die zich vervolgd waande. De agressie en wreedheid die hij eerst op zijn patiënten had gericht, had zich nu tegen hemzelf gekeerd.

Onze Nederlandse wet kent het concept van „mental cruelty” niet. Verschillende Amerikaanse staten gebruiken dit begrip alleen maar om echtscheidingen te rechtvaardigen. De staat Florida definieert bijvoorbeeld geestelijke wreedheid als: een dusdanig gedrag van een der echtgenoten dat de *psychische* en fysieke gezondheid dermate geschaad kan worden dat het samenwonen der echtgenoten ondraaglijk wordt. In de staat New York geldt bijvoorbeeld een kwaadaardige, ongefundeerde beschuldiging van overspel als grond voor separatie, maar Florida gaat veel verder omdat daar het psychische lijden, aangedaan door de ander („mental anguish”), zoals publieke vernedering, continue insinuatie, onwaardig gedrag, als reden tot echtscheiding kan worden aangevoerd.

Dat dit niet zo maar een juridische kwestie is, maar ook een algemeen medisch en psychiatrisch probleem, blijkt uit de gevallen van psychische moord, die ik in 1959 beschreef, waarin gewoonlijk een der echtgenoten het erop toelagde de ander zelfmoord te doen plegen. Zelfmoord is niet alleen een vorm van geestelijke chantage met het idee de ander te straffen, omdat hij teleurstelde, maar het kan ook een onbewuste on-

Samenvatting:

De aandacht wordt gevestigd op de toestand van geestelijke wreedheid, die een voortdurende slopende werking op kind of huwelijkspartner kan hebben. In verschillende staten van de Verenigde Staten is „mental cruelty” reeds een legaal begrip. De medische betekenis is dat het kan leiden tot uitlokken van zelfmoord (geestelijke moord), of dat kinderen onverdiend in psychiatrische inrichtingen worden opgenomen, met een stigma voor hun gehele leven, hoe snel zij soms ook weer ontslagen worden.

In het corrupte politieke leven en de koude oorlog speelt insinuatie en het elkaar gek drijven een belangrijke rol.

derwerping zijn aan de doodswens van de ander. Ik heb mensen gezien, die anderen op een slimme manier de middelen tot zelfmoord in handen speelden. Deze immorele daad is helaas wettelijk nog niet strafbaar. Het verschaft echter een goed voorbeeld hoever psychische wreedheid kan gaan. Inderdaad kunnen wij elkaar niet alleen vernietigen door de dingen die wij doen, maar ook door de subtiele dingen die wij nalaten en de affectie die wij elkaar onthouden. Er was een tijd dat het begrip van het elkaar „gek maken” door de Amerikaanse literatuur rondwaarde (SCHREIBER 1967). Men kan die consternatie wekken door de sfeer die men kweekt met het dagelijkse sarren, het vlijmscherp honen of het doodzwijgen van elkaar, met onophoudelijk zeuren, met het kleineren van anderen, met boosaardigheid en met het quasi aanleiding geven tot jaloezie en rancune. Ik spreek hier niet eens over een psychotische houding van een der echtgenoten, die dit alles veel erger zou maken, maar slechts over het onderling elkaar besmetten met plagende, sarrrende, agressieve en corrupte houdingen. Onderwijl groeit het zoeken naar elkaars zwakke punten om de zielepijn nog erger te doen worden. Dit kan uitgroeien tot een dagelijks ritueel van psychische speldeprikken die worden uitgedeeld om de ander zich des te meer minderwaardig te doen voelen. Inderdaad is het de aanval met valse aantijgingen die wij ook zo vaak in het corrupte politieke leven vinden.

Kinderen zijn veel gevoeliger voor dit dagelijks geschermtsel met afkeuring en verwerping. Als vader zegt: „Zeur mij niet aan mijn hoofd”, kan dit als een vuige verwerping ondervonden worden. Dit gevoel van verworpen te zijn door een der ouders kan zelfs op een corrupte manier door de andere ouder versterkt worden, omdat veel ouders hun kinderen misbruiken als pionnen in het echtelijke schaakspel (RHEINGOLD 1962). In een dergelijk geval werd een dochter systematisch tegen de vader opgezet omdat de moeder een verhouding met een andere man had.

De emotioneel koude atmosfeer van het huwelijk

Uit de afdeling kinderpsychiatrie van de N.Y. School of Psychiatry, N.Y. State University, waar de schrijver Associate Professor in psychiatrie was.

*Thans te Amsterdam.

wordt door een kind vrij juist beoordeeld, al kan het dit niet in woorden uitdrukken. Het ontbreken van affectie tussen de ouders kunnen deze niet vergoeden door het kind in affectie te verdrinken. Het heeft al te veel weet van hun wederzijdse rancuneuze twisten.

Veel ouders vergeten het kind te loven en te prijzen en proberen het alleen maar met negatieve kritiek tot studeren aan te sporen. In een dergelijk geval ging dit zo ver dat een 12-jarig meisje probeerde zelfmoord te plegen toen haar rapportcijfers niet goed genoeg waren. In een ander geval, waarin een jongen met de politie werd bedreigd omdat hij zijn tanden niet poets had, liep hij weg van huis en was dagenlang zoek. Vele ouders bedreigen hun kinderen met de straf van allerlei quasi-autoriteiten — de boeman inclusief — waarbij zij eigenlijk hun eigen autoriteit ondermijnen.

Een uitgebreider onderzoek naar geestelijke wreedheid jegens kinderen werd door mij te zamen met Dr. G. V. LAURY (1967) ingesteld toen wij merkten dat in vele gevallen de ouders hun kinderen het liefst naar een of ander gesticht wilden sturen, alleen omdat zij ondeugend waren. Het gelukte hun dikwijls, door de mazen van de wet heen, hun kinderen zonder voldoende onderzoek naar een psychiatrisch gesticht af te schuiven. Daar aangeland, gedroegen de kinderen zich als engelen omdat zij onder het strenge toezicht met het „boze oog” vandaan waren. Onze indruk was dat in die tijd in de staat New York 50 pct van de kinderen die in de psychiatrische inrichtingen werden opgenomen, er niet thuishoorden, maar dat hun ouders zouden moeten worden opgevoed in grotere toewijding tot hun kinderen en vooral in respect voor de gevoelens van de ander.

Geestelijke wreedheid jegens kinderen heeft vele subtiele aspecten die, alhoewel dit euvel niet gestraft kan worden, voortdurende diligentie van huisarts en opvoeder vragen om een „gezond-verstand-inzicht” in het gezin te brengen. Het toezien welwillende oog

van de vreemdeling en expert kan hier veel kwaad voorkómen. In de Verenigde Staten bestaat er helaas nog geen officiële gezinsvoogdij.

Dit artikel vraagt alleen maar de aandacht voor een toestand die tot velerlei treurige consequenties kan leiden. Wat ons het meeste trof, was, dat er in sommige families een tendens was om de koude, wrede, agressieve houding tegenover het kind van generatie tot generatie in stand te houden. Op het tijdstip dat het wreedaardig behandelde kind zelf ouder is geworden, voelt het zich verplicht te herhalen wat zijn ouders jegens hem deden. De huisarts of de adviseur van de medisch-psychologische dienst kan die herhalingsdwang weldadig onderbreken, gewapend met zijn autoriteit en zijn beter inzicht.

Summary:

Mental cruelty. — Attention is asked for the concept of mental cruelty that can exert a continual disintegrating action on the marriage partner or on a child. In the United States, mental cruelty has already become an established legal concept in several states. The medical significance is that mental cruelty may lead to suicide (psychic homicide); it may also have the effect that children are admitted to psychiatric institutions, so that they have to bear the stigma of institutionalization for their entire life, even though sometimes they are very soon discharged again. In the cold war and corrupt political life, insinuation and driving each other crazy play an important part.

Literatuur:

- LAURY, G. V. en J. A. M. MEERLOO (1967) Mental cruelty and child abuse. *Psychiat. Quart.* supplement No. 41, bl. 1.
 MEERLOO, J. A. M. (1959) Suicide, menticide and psychic homicide. *Arch. Neurol. Psychiat. (Chic.)* 81, 110.
 RHEINGOLD, J. C. (1962) *The fear of being a woman; a theory of maternal destructiveness.* Grune & Stratton, New York.
 SCHREIBER, F. R. (1967) How to drive your family crazy. *Science Digest.*

Juni 1969

Dermatitis perioralis

DOOR DR. E. VAN DIJK, DR. G. L. KALSBECK EN N. VERBURGH-VAN DER ZWAN

Inleiding

De laatste jaren zijn in het buitenland enkele publikaties verschenen over een voornamelijk bij jonge vrouwen voorkomende, in het gelaat gelokaliseerde huidafwijking.

In 1957 beschreven FRUMESS en LEWIS als eersten deze aandoening, die gekenmerkt was door kleine, rode papeltjes, dikwijls gegroepeerd, die na enkele dagen overgingen in rood-schilferende plekken, waarna lichte roodheid achterbleef. Er ontstonden voortdurend nieuwe elementen; de aandoening was vooral rondom de mond gelokaliseerd. De schrijvers vonden bij al hun 92 patiënten duidelijk seborroe van het be-

Samenvatting:

Dermatitis perioralis, een vooral bij jonge vrouwen in het gelaat voorkomende huidafwijking, werd bij 17 patiënten waargenomen (15 vrouwen, 2 mannen). De eruptie is vooral rondom de mond gelokaliseerd en bestaat uit rode papeltjes, soms papulo-pusteltjes, dikwijls gegroepeerd en op rode achtergrond. Meestal is een vrije zone rondom het lippenrood aanwezig. Bij 8 patiënten bevond zich tevens roodheid onder de neus, die zich tot aan en soms tot in de vestibula nasi uitbreidde. Vier patiënten hadden jeuk, 9 patiënten klaagden over een schrijnend gevoel. Nader inzicht in de ziekte-oorzaak werd niet verkregen. Het beloop was chronisch en zeer grillig. De reactie op lokale behandeling was onbevredigend. Het is nog niet duidelijk of dermatitis perioralis als een nieuwe ziekte beschouwd moet worden.